Acanthodactylus schreiberi

Ο Ακανθοδάκτυλος ή αλλιώς αμμόσαυρα είναι ένα από τα 11 είδη σαυρών που παρατηρούνται στην Κύπρο και το μοναδικό, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ως «κινδυνεύον» από τη Διεθνή Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN Red List of Threatened Species). Θεωρείται ενδημικό υποείδος της Κύπρου (*Acanthodactylus schreiberi schreiberi)* ενώ η βασικότερη απειλή που αντιμετωπίζει είναι η ραγδαία υποβάθμιση των παράκτιων θινικών οικοσυστημάτων, τα οποία αποτελούν και τον βασικό τύπο οικοτόπου στον οποίο εντοπίζεται.

Παράκτιο θινικό οικοσύστημα εντός του ΚΥ.Κ.Π.Ε.Ε.
Τυπική μορφή ενδιαιτήματος όπου εμφανίζεται ο *A. schreiberi*.

Το μέγεθος σώματος της αμμόσαυρας κυμαίνεται από 60-82 mm στα αρσενικά άτομα και 58-74 mm στα θηλυκά, ενώ το μήκος της ουράς είναι συνήθως διπλάσιο από αυτό του σώματος. Χαρακτηριστικές είναι οι φολίδες σε μορφή αγκαθιών που βρίσκονται στα δάκτυλα του είδους και οι οποίες το βοηθούν να τρέχει και να σκάβει στην άμμο. Στις δομές αυτές οφείλεται και το όνομα της σαύρας «Ακανθοδάκτυλος», αυτός δηλαδή που έχει αγκάθια στα δάκτυλα.

Στα πλαίσια του ερευνητικού έργου μελετήθηκε πληθυσμός σε θινικό παράκτιο οικοσύστημα στη χερσόνησο Ακρωτηρίου, εντός του Κυπριακού Κέντρου Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης (ΚΥ.Κ.Π.Ε.Ε.) και πληθυσμός σε ορεινό δασικό οικοσύστημα στην οροσειρά του Τροόδους.

Το είδος αυτό εντοπίζεται κυρίως σε αμμώδεις παράλιες περιοχές με αραιή βλάστηση και έντονη ηλιοφάνεια. Ωστόσο, είναι αρκετά κοινό και στην ενδοχώρα όπου συναντάται σε ξηρές αμμώδεις περιοχές όπως ημιερημικές εκτάσεις, ξηρές κοίτες ποταμών, ακόμα και σε ανοίγματα του δάσους στις ψηλότερες κορυφές της οροσειράς του Τροόδους.

Η εξάπλωση του είδους είναι ιδιαίτερα περιορισμένη, αφού εκτός από την Κύπρο, εντοπίζεται μόνο στην παράλια ζώνη του Ισραήλ, σε μικρή παράλια λωρίδα στο Λίβανο και σε επίσης μικρή παράλια έκταση στη νότια Τουρκία (βοριοανατολικά της Κύπρου).

Αριστερά: Εκκόλαψη αυγού στο εργαστήριο σε συνθήκες ελεγχόμενης θερμοκρασίας και υγρασίας.

Δεξιά: Χρωματική διαφορά στο κοιλιακό τμήμα της ουράς:
α) ανώριμο
β) έναρξη ωρίμανσης θηλυκού
γ) ώριμο θηλυκό
δ) ώριμο αρσενικό

Τα νεαρά ανώριμα άτομα χαρακτηρίζονται από μαύρο χρώμα πλάτης με 7-8 γαλακτώδεις γραμμές. Στα ενήλικα άτομα οι γαλακτώδεις γραμμές αντικαθίστανται από λευκόγκριζες γραμμές ή στίγματα, ενώ το ενιαίο μαύρο χρώμα μετατρέπεται σε σκούρο κεραμιδί ανάμεικτο με μαύρες κηλίδες. Σε αρκετές περιπτώσεις οι χρωματισμοί της πλάτης παρουσιάζονται ιδιαίτερα ξεθωριασμένοι, στο χρώμα της ξανθιάς άμμου.

Το χρώμα της κοιλιακής επιφάνειας της ουράς επίσης διαφοροποιείται κατά την ωρίμανση. Τα ανώριμα άτομα παρουσιάζουν κόκκινη ουρά, ενώ τα αναπαραγωγικά ώριμα αρσενικά έχουν λευκή ουρά και τα θηλυκά κίτρινη.

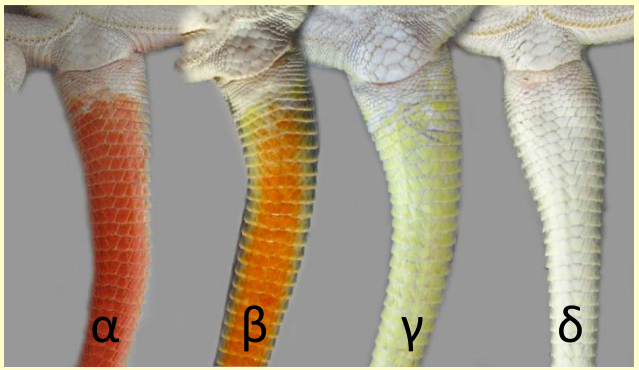

Δραστηριότητες του έργου

- Εντοπισμός του μεγέθους του πληθυσμού και των ηλικιακών κλάσεων των ατόμων που τον αποτελούν.
- Υπολογισμός του ρυθμού αύξησης και του προσδόκιμου ορίου ζωής.
- Καταγραφή των βασικών μορφομετρικών και χρωματικών χαρακτηριστικών της κάθε ηλικιακής ομάδας.
- Μελέτη των διατροφικών συνηθειών του πληθυσμού.
- Προσδιορισμός του ζωτικού χώρου και του χωροκρατικού μοντέλου.
- Μελέτη της αναπαραγωγικής στρατηγικής.
- Επεξήγηση των βασικών μοτίβων συμπεριφοράς.
- Εντοπισμός παραγόντων διατάραξης.

Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων

Ο αυξημένος βαθμός διατάραξης των παράκτιων οικοσυστημάτων καθώς και ο κατακερματισμός και απώλεια ενδιαιτημάτων καίριας σημασίας για τη διαβίωση του είδους, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη ορθολογικής διαχείρισης των περιοχών αυτών. Η αύξηση των γνώσεων σχετικά με την οικολογία του υπό μελέτη είδους αναμένεται να αξιοποιηθεί για τη διαχείριση τόσο του ίδιου του είδους όσο και των ευαίσθητων θινικών οικοσυστημάτων στα οποία συναντάται.

Ανάδοχος Φορέας

FREDERICK RESEARCH CENTRE

natureconservationunit

Συνεργαζόμενοι Φορείς

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κυπριακό Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης

Χρηματοδότες

Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας

ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΑ ΤΑΜΕΙΑ

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Μελέτη οικολογίας και συμπεριφοράς σαυρών του είδους *Acanthodactylus schreiberi* σε θινικό οικοσύστημα της Κύπρου

Το ερευνητικό έργο με τίτλο «Μελέτη οικολογίας και συμπεριφοράς σαυρών του είδους *Acanthodactylus schreiberi* σε θινικό οικοσύστημα της Κύπρου» και κωδικό ΠΕΝΕΚ/ΕΝΙΣΧ/0308/41 ξεκίνησε τον Αύγουστο του 2009 (διάρκεια 24 μηνών). Το έργο χρηματοδοτήθηκε στα πλαίσια της δράσης «Ενίσχυση» του προγράμματος «Νέων Ερευνητών Κύπρου» (ΔΕΣΜΗ 2008) του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας. Σε αυτό συμμετείχαν το Frederick Research Centre, το Κυπριακό Κέντρο Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης και το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Βασικός στόχος του έργου ήταν η μελέτη και κατανόηση στοιχείων οικολογίας και συμπεριφοράς του εν λόγω είδους. Τα αποτελέσματα του έργου αναμένεται να αξιοποιηθούν για την ορθολογική διαχείριση των θινικών οικοσυστημάτων της Κύπρου και της ερπετοπανίδας τους.